

EnergiIntelligent Dalarna Verksamhetsplan 2009

Beslutad vid styrgruppens möte 090114

Innehållsförteckning

Inledning	2
I. ARBETSPLAN FÖR 2009	4
Samverkans och informationsinsatser	4
Strategiska områden:	
1. Energisnåla byggnader	5
2. Energieffektiv industri	6
3. Miljöanpassade transporter – vägen in i framtiden	6
4. Klimatsmart konsumtion och beteende	7
5. Produktion av förnybar energi	7
6. Samhällsplanering för energieffektivitet	8
7. Energiomställningen som hävstång för utveckling och tillväxt	9
8. Utbildning, kunskap – insikt – handling	9
9. Systemeffektivitet	10
Uppföljning	10
II. ORGANISATION, GENOMFÖRANDE OCH EKONOMI	11
Organisationsstruktur	11
Genomförande	13
Ekonomi	14

Verksamhetsplan 2009

Inledning

EnergiIntelligent Dalarna är ett regionalt energiprogram som tagits fram i bred länsamverkan och som fastställdes av Länsstyrelsen våren 2006 efter bred remiss. Det syftar till fördjupad samverkan och ett intensifierat åtgärdsarbete för att nå hållbara och miljöanpassade energilösningar i Dalarna. Programmet ska bidra till de ambitioner som uttrycks i Dalastrategin - det regionala utvecklingsprogrammet, i Klimat- och energistrategi för Dalarna, och till Dalarnas miljömål för energi- och klimatpåverkan. EnergiIntelligent Dalarna är en åtgärd i Dalarnas miljömål inom målen *Begränsad klimatpåverkan* och *God bebyggd miljö*.

Energiprogrammets **beslutsdel** omfattar vision, mål och åtgärder. De 63 åtgärderna har strukturerats i sex huvudområden med 15 olika delområden. I en **underlagsdel** finns för varje område en omvärlds- och nulägesbeskrivning och strategisk analys. I programmet behandlas de flesta energifrågor av betydelse, dock inte transporter. En särskilt transportstrategi har tagits fram av *Dala-MaTs*, projektet för hållbara transporter där Region Dalarna är huvudman.

EnergiIntelligent Dalarna har etablerats genom en treårig uppbyggnadsfas 2006–2008. Nu fortsätter arbetet med genomförandet av programmet. Till energiprogrammet läggs nu också samråd kring och genomförande av den regionala klimat- och energistrategin, ***Klimat- och energistrategi för Dalarna***.

Den regionala klimat- och energistrategin, som beslutades av landshövdingen i oktober 2008, identifierar nio områden där det behövs ytterligare insatser för att Dalarna ska kunna bidra till genomförandet av en svensk, europeisk och global klimat- och energipolitik. De nio områdena är: Energisnåla byggnader, Energieffektiv industri, Miljöanpassade transporter, Klimatsmart konsumtion och beteende, Produktion av förnybar energi, Samhällsplanering för energieffektivitet, Energiomställningen som hävstång för utveckling och tillväxt, Utbildning samt Systemeffektivitet

Med energiprogrammet som utgångspunkt har **en regional samverkansprocess** påbörjats under 2006. I organisationen för denna deltar representanter för offentliga organisationer, näringslivet, m.fl. Länsstyrelsen står för processens **sekretariat**. Samverkansprocessens främsta uppgifter är att främja samverkan mellan olika aktörer, att genomföra informationsinsatser, uppföljning och att stimulera aktörerna i länet att genomföra åtgärder. De allra flesta av programmets 63 åtgärder är tänkta att genomföras av olika aktörer enskilt eller inom ramen för olika samverkansprocesser.

Efter de första verksamhetsåren kan konstateras att genomförandet kan få en delvis annan utformning än vad som ursprungligen avsågs. Nya åtgärder tillkommer också till följd av nya mål och styrmedel. Allt eftersom arbetet fördjupas identifieras nya åtgärdsbehov, t ex genom den regionala klimat- och energistrategin.

Verksamhetsplanen är indelad i två delar. **Del I** redovisar insatser som genomförs under 2009 och **del II** organisation, hur arbetet genomförs och ekonomi. En sammanfattning av energi-

programmets beslutsdel finns med som bilaga. Energitprogrammet och klimatstrategin finns att hämta på www.energiintelligent.se. De finns även i tryckta versioner.

EnergiIntelligent Dalarna har uppmärksammats nationellt och av övriga län/regioner. Dalarna är först med att påbörja en regional energisamverkan av detta slag och ta fram ett regionalt energiprogram i syfte att nå miljömål och regionala utvecklingsmål. Under 2008 har alla län tagit fram regionala klimat- och energistrategier som ett formellt uppdrag till länen i regleringsbrevet från central nivå. I regleringsbrevet för 2009 har länsstyrelserna fått i uppdrag att arbeta med genomförandet av sina respektive strategier.

I. Arbetsplan för 2009

Uppmärksamheten på energi- och klimatfrågorna har ökat under senare år bl.a. genom IPCC:s rapporter. Klimatproblemen bedöms allvarligare än tidigare och det mesta tyder på att uppmärksamheten på dessa frågor kommer att fortsätta skärpas. I underlag inför kommande riksdagsbeslut, inte minst det klimatpolitiska som tas under 2009, betonas även betydelsen av att utveckla det regionala och lokala arbetet. Detta märks även i uppdrag till olika myndigheter.

Arbetsplanen för 2009 utgår från det arbete som utförs av energiprogrammets **sekretariat** på länsstyrelsen. I arbetsplanen tar vi också upp de **samverkande processer** som arbetar inom sina respektive områden i länet, samt de insatser som görs inom andra enheter på länsstyrelsen. Därutöver pågår mycket runt om i länet inom energiområdet som svarar upp till de 63 åtgärder som ingår i programmet. Några av dem nämns i arbetsplanen. Indelningen i arbetsplanen följer klimat- och energistrategins strategiska områden.

I arbetsplanen har vi identifierat några sakområden som är särskilt viktiga att **sekretariatet** ska arbeta med under året. Inom alla områden bidrar sekretariatet vid behov till att **stimulera insatser och samverkan**. Dessutom arbetar sekretariatet med insatser för **samordning, information och uppföljning**, både av hela programmet och inom de olika områdena.

Inom varje område redovisas insatser som ska initieras eller genomföras 2009. Flera åtgärder är påbörjade under 2008 och fortsätter till nästa år. För insatserna anges vilken åtgärd eller vilka åtgärder i energiprogrammet som särskilt berörs. En del av insatserna är beroende av att **extern finansiering** tillförs programmet, de har i arbetsplanen markerats med en *.

Samverkans- och informationsinsatser

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- **Möten** med styrgrupp, AU/samverkansgrupp och referensgrupp sker fortlöpande. Uppgifterna är bl a samordning, och att identifiera områden där det finns behov att **stimulera insatser och samverkan**.
- Ett **regionalt energiseminarium** genomförs för sjunde året i rad i bred samverkan. Seminariet blir samlingspunkt för aktörer inom energiområdet och andra intresserade. Det ska bidra till att föra energi- och klimatarbetet i länet framåt, visa goda exempel på genomförda åtgärder och stämma av arbetet inom EnergiIntelligent Dalarna och den regionala klimat- och energistrategin. Det ska även bidra till fördjupning och ökad kunskap. Genomförs i maj 2009.
- Fördjupad samverkan och samråd kring den **regionala Klimat- och energistrategin**. Kommunbesök genomförs, ett antal olika aktörer bjuds in till diskussion. En samhällsanalys genomförs i samverkan med respektive sektor, liksom en konsekvensanalys av förslagen i strategin.
- **Hemsida** för EnergiIntelligent Dalarna har etablerats. Kompletteras med intressanta nyheter och goda exempel. Hemsidans struktur och innehåll utvecklas fortlöpande.

- **Energitinget mars 2009.** EnergiIntelligent Dalarna deltar med en fyra timmars session där vi presenterar olika delar av energi- och klimatarbetet i länet.

1. Energisnåla byggnader

Andra aktörer och processer genomför:

- **ByggDialog Dalarna** arbetar i olika grupperingar med energieffektivisering under hela fastighetens livslängd. Byggdialogen är en regional motsvarighet till den nationella Bygga-bo-dialogen och en process som tar ett helhetsgrepp över bygg- och fastighetssektorns miljö- och kvalitetsarbete. Processen har sin egen planering och uppföljning. Genomförs fortlöpande.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Fastighetsägarna: Berör samtliga åtgärder inom området.

- Gävle Dala Energikontor har i uppdrag av Energimyndigheten att samordna och stödja **kommunernas energi- och klimatrådgivning**. I energiprogrammet är insatser för att utveckla energi- och klimatrådgivningen ett prioriterat område. Projektet kommunala energiplaner/klimatstrategier (se pkt 6) behandlar även detta. Genomförs fortlöpande.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energirådgivning: Berör samtliga åtgärder 1–9.

- Stiftelsen Teknikdalen bedriver med stöd från Energimyndigheten och i samverkan med Byggdialog Dalarna projektet **Energiligan Dalarna**. Där deltar fastighetsägare som får hjälp med att utveckla metoder för uppföljning och mätning. Projektet bör utvecklas och medel sökas för en flerårig fortsättning.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Fastighetsägarna – Effektivisering: Åtgärd 2, 4 och 5.

- Säkerställa att **EG-direktiv inom byggsektorn - bl.a. energideklarationer och energitjänstdirektivet** implementeras och blir positiva verktyg för att identifiera och genomföra energieffektiviseringsåtgärder i byggnader i Dalarna. Genomförs av bl.a. ByggDialog Dalarna, Gävle Dala Energikontor och Högskolan Dalarna i samverkan. Kartläggning och möten med konsulter, ev bildande av konsultnätverk.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Fastighetsägarna – Effektivisering: Åtgärd 1, 2, 4 och 5.

Kommuner – Energirådgivning: Åtgärd 9.

2. Energieffektiv industri och näringsliv

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- GREEN, samverkansprojektet **Gränslös energisamverkan** genomförs för Dalafjällen och Trysil på initiativ av Länsstyrelsen. Projektet avser insatser för energiomställning i fjällen de närmaste åren. Huvudprojektet har startats upp som ett Interreg-projekt. Genomförs fortlöpande till 2010.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Turistnäringen – Effektivisering och minskat elberoende: Åtgärd 2–5.

När- och fjärrvärme – Uppbyggnad av befintliga och nya system: Åtgärd 1.

När- och fjärrvärme – Kraftvärmeutbyggnad: Åtgärd 1.

Andra aktörer och processer genomför:

- Ett **energitillsynsprojekt** har etablerats av Länsstyrelsen med målet att ett 90-tal större och medelstora företag ska upprätta egna energiplaner. Under 2007 och 2008 har flera kommuner börjat arbeta med energitillsyn inom länsprojektet. Genomförs fortlöpande.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Tillsyn: Åtgärd 1–5.

- Länsstyrelsens näringslivsenhet fortsätter att avsätta **företagsstödsmedel till konsult-checkar** för energikartläggning i företag. Genomförs under året.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Effektivisering: Åtgärd 1.

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 3.

- **SMEEFFEN**. Gävle Dala Energikontor arbetar med ett energieffektiviseringsprojekt för små och medelstora företag för att få fram goda exempel som andra kan följa. I 15 företag i länet genomförs en energikartläggning. Resultatet kommer att beskrivas i en rapport. Genomförs fortlöpande till 2010

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Effektivisering: Åtgärd 1.

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 3.

- **FEM** är ett Interreg-projekt som ska bidra till att utveckla regionens kompetens och även bidra till ökad forskning inom förnyelsebar energi och energieffektivisering, och stödja bildandet av nya företag och tjänster inom området, samt höja intresset för miljöfrågor. FEM skall stärka näringslivets och gränsregionens konkurrenskraft genom ett gränsöverskridande samarbete inom förnyelsebar energi, energieffektivisering och miljö. FEM disponerar medel som kan sökas för olika projekt inom området. Parter från Dalarna, Värmland, Akershus och Hedmarks fylke i Norge deltar. Projektansvarig i Dalarna är Stiftelsen Teknikdalen. Genomförs fortlöpande till 2011.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Effektivisering: Åtgärd 1.

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 3.

3. Miljöanpassade transporter – vägen in i framtiden

Andra aktörer och processer genomför:

- **Dala-MaTs**, samverkansprojekt för hållbara transporter i Dalarna med Region Dalarna som huvudman, fortsätter sitt arbete under 2009. En **strategi för miljöanpassade transporter** har tagits fram och fastställs 2009. En regional samverkansprocess initieras för att koordinera och utveckla genomförandet av transportstrategin.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Energiprogrammet innehåller inga transportåtgärder.

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 1, 2, 4, 5, 6 och 7.

- **Regional transportplanering, LTP.** Region Dalarna ansvarar för inriktningen av den långsiktiga regionala infrastrukturplaneringen av vägar, järnvägar, flyg och kollektivtrafik och upprättande av länstransportplan. En ny länsplan för regional transportinfrastruktur arbetas fram under 2009.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Energiprogrammet innehåller inga transportåtgärder.

4. Klimatsmart konsumtion och beteende

Andra aktörer och processer genomför:

- Samverkan med *studieförbund och skolor* för att öka folkbildningen inom energi- och klimatområdet samt att *nå ut till allmänheten via TV och andra media* är viktigt. Folkbildningsinsatser har stor betydelse för flera av de strategiska områdena i denna verksamhetsplan, bl a byggande, transporter, utbildning m fl områden.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Berör samtliga åtgärder i programmet.

5. Produktion av förnybar energi

Andra aktörer och processer genomför:

- Projekt *SWX-energi* och *Gävle-Dala Energikontor* arbetar med att stimulera forskning, utveckling och nyetablering inom sol- och bioenergiområdet. Projektet ska bidra till att öka och effektivisera användningen av förnybar energi i Värmland, Dalarna och Gävleborg. Värmlands Energikontor, Karlstads Universitet, Högskolan Dalarna och företrädare för näringslivet är medintressenter.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder

- *Landsbygdsprogrammet* inom länsstyrelsen stödjer utvecklingen av landsbygdsföretag inom energiområdet. LRF driver projekt *Energilots* som arbetar på fältet för samma syfte. Projektet pågår t o m 2010.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder

- *Biogas* är ett prioriterat område. Organisationen BiogasMitt har bildats för att stödja utvecklingen inom Gävleborg- Dalarna. Flera biogasprojekt är på gång i länet. Det är angeläget att tankställen för biogasdrivna fordon kommer till stånd på olika platser i länet. I samverkan med landsbygdsprogrammet och berörda organisationer bör dessa initiativ stödjas.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder.

- Utbyggnaden av **vindkraft** fortsätter, flera aktörer är verksamma i länet. Intresset att satsa på nya anläggningar är stort. Länsstyrelsen har hand om den regionala vindkraftsplaneringen.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 5.

- Effektivisering av **vattenkraftverk** fortsätter. Nybyggnation där så är möjligt.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Åtgärd 5.

6. Samhällsplanering för energieffektivitet

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- EnergiIntelligent Dalarnas sekretariat fortsätter under året att stötta kommunerna i deras arbete med **kommunala energiplaner/klimatstrategier**, som en fortsättning av det projekt som genomfördes under 2008. I samband med arbetet att förankra processen kring den regionala klimatstrategin genomförs besök i samtliga 15 kommuner under året.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energiplanering: Åtgärd 1 och 2.

Andra aktörer och processer genomför:

- Energimyndighetens program **Uthållig kommun** är ett samarbete mellan Energimyndigheten och mer än en femtedel av landets kommuner. Det utgår från den medverkande kommunens egna ambitioner att göra det lokala samhället mer uthålligt. I Dalarna deltar fem kommuner i programmet. Gävle-Dala Energikontor samordnar.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – samtliga åtgärder.

- **Länsstyrelsens planenheter** arbetar med att fördjupa och utveckla användningen av regionala och kommunala planeringsunderlag. Den fysiska planeringens behandling av energi, klimat och transporter utvecklas och kopplas till regionala planeringsunderlag och kommunernas klimat- och energiplaner. Den demokratiska processen och samråden i planeringen bör i större grad nyttjas för att informera och ge råd om en lämplig utveckling.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energiplanering: Åtgärd 1 och 2.

- Inom Byggdialog Dalarna drivs projektet **Planeringsprocesser för God Bebyggd Miljö**, som syftar till att utveckla arbetsmetodikerna inom fysisk planering för ett mer hållbart samhälle. En handbok arbetas fram.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energiplanering: Åtgärd 1 och 2.

- I länet drivs ett **Klimpprogram** – lokalt klimatinvesteringsprogram – i Leksand fram till maj 2010. Gagnef och Falu kommuner har varsin Guldklimp där genomförandet pågår under 2009.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energirådgivning: Åtgärd 4, 5, 6, 7 och 9

Industrin – Effektivisering Åtgärd: 3 och 5

Fastighetsägarna – Konvertering: Åtgärd 3.

När- och fjärrvärme – Utbyggnad av befintliga och nya system: Samtliga åtgärder

7. Energiomställningen som hävstång för utveckling och tillväxt

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- Möte med **konsultbranschen** initieras i syfte att samordna och utveckla regional kompetens inom energiområdet och därigenom stärka Dalarnas näringslivsutveckling
- **En Mål 2-ansökan lämnas in** för finansiering av samverkans- och informationsinsatser och åtgärder som inte tas om hand på annat sätt och som har näringslivs- och utvecklingsfokus. Medel för informationsinsatser söks även från Energimyndigheten.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Industri och näringsliv – Samtliga åtgärder

Turistnäringen – samtliga åtgärder

När- och fjärrvärme – samtliga åtgärder

Förnybar energi – samtliga åtgärder

8. Utbildning, kunskap - insikt – handling

Andra aktörer och processer genomför:

- **SERC och Högskolan..** Initiera installatörsutbildningar och nätverksbyggande mellan företag som arbetar med förnybar energi – bl.a. solenergi och bioenergi. Även KY-utbildning. Högskolan erbjuder installatörsutbildningar i solenergi, och ett program för energiteknikerutbildning.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Förnybar energi – Tillförsel och tillgänglig potential: Samtliga åtgärder.

Industrin och näringslivet – Effektivisering, Tillsyn, Val av energislag: Samtliga åtgärder

Fastighetsägarna – Effektivisering, Konvertering, Upphandling: Samtliga åtgärder

Turistnäringen – Effektivisering och minskat elberoende. Samtliga åtgärder

När- och Fjärrvärme – Utbyggnad av befintliga och nya system: Åtgärd 2, 3 och 4.

- **Studieförbund och skolor** arbetar med folkbildning, se pkt 4. Klimatsmart beteende.
- Stiftelsen Teknikdalen arbetar med projektet **Hållbart lärande** i syfte att stötta lärarna att ta upp energi- och hållbarhetsfrågor i undervisningen

9. Systemeffektivitet

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En *regional systemanalys* av Dalarnas energiomsättning initieras. Systemanalysen tydliggör en del av de synergieffekter som finns i energiomställningen*

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Kommunerna – Energiplanering. Berör samtliga åtgärder

Industrin och näringslivet – Berör samtliga åtgärder

När- och fjärrvärme - Berör samtliga åtgärder.

Kraftvärmeutbyggnad – Berör samtliga åtgärder

- En strategi utarbetas, tillsammans med företrädare för branschen, för hur utvecklingen av Dalarnas fjärr-, kraft- och närvärmepotential inklusive tillvaratagande av spillvärme kan stödjas. I strategin ingår en kartläggning av nuläget inom länet, vilka möjligheter till samverkan som finns även över kommungränserna och vilka potentialerna är för framtida utbyggnad. Strategin utvecklas till en *regional fjärrvärmeplan*. Initieras under 2009.*

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

När- och fjärrvärme - Berör samtliga åtgärder.

Kraftvärmeutbyggnad – Berör samtliga åtgärder

Andra aktörer och processer genomför:

- Flera satsningar pågår i de flesta kommuner vad gäller utbyggnad och utveckling av *när-, fjärr- och kraftvärme*.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

När- och fjärrvärme: Berör samtliga åtgärder.

Kraftvärmeutbyggnad – Berör samtliga åtgärder

Uppföljning

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En kort *verksamhetsberättelse inkl. statusrapport för genomförandet av alla åtgärder* i EnergiIntelligent Dalarna utarbetas årligen.

Hänvisning till åtgärder i energiprogrammet

Berör samtliga åtgärder i programmet.

Andra aktörer och processer genomför:

- Uppföljning av Dalarnas energibalans, tillförsel och användning av energi, sker inom ramen för länsstyrelsens *uppföljning av Dalarnas miljömål*. Under 2009 ska flera regionala och lokala energiindikatorer kunna presenteras. Även Gävle-Dala Energi-kontor arbetar med att sammanställa och analysera energistatistik.

II. Organisation, genomförande och ekonomi

I energiprogrammet beskrivs mer utförligt utgångspunkter för den regionala energisamverkan.

Organisationsstruktur

För att hålla samman energiarbetet hos de olika aktörerna och de sektorer de representerar, så att de gemensamma målen ska nås, är utvecklad regional samordning nödvändig.

Genomförandet av EnergiIntelligent Dalarna samordnas genom styrgruppen, referensgruppen samt AU/samverkansgruppen och genom sekretariatets löpande arbete.

Styrgrupp

Styrgruppen sammanträder två till fyra gånger per år.

Styrgruppens ansvar:

- Övergripande beslut om verksamhetens inriktning
- Stärka samverkan mellan organisationer, verksamheter och beslutsnivåer
- Vid behov initiera och koordinera åtgärder

Styrgruppens sammansättning 2009:

Maria Norrfalk, *Länsstyrelsen Dalarna* **Ordförande**

Anders Ahlgren, *Region Dalarna*

Martin Bergdahl, *Landstinget Dalarna* (representant för *ByggDialog Dalarna*)

Chris Bales, *Högskolan Dalarna*

Anders Heldemar, *Stora Enso*

Ann Christin Jonell, *Region Dalarna* (representant för *Dala MaTs*)

Christer Sjölin, *fristående energiexpert*

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna. Adjungerad*

Programkoordinator för EnergiIntelligent Dalarna deltar som sekreterare.

Arbetsutskott/samverkansgrupp och sekretariat

Länsstyrelsen står för processens **sekretariat** och programkoordinering. Sekretariatet håller tillsammans med AU/samverkansgruppen ihop det löpande arbetet. AU/samverkansgruppen sammanträder cirka en gång per månad.

Arbetsutskottet ska:

- Bereda ärenden till styrgruppen och hantera verkställandet av deras beslut.
- Bygga upp former för en regional samverkan och initiera programmets åtgärder.
- Sprida information kring energifrågor och genomföra seminarium.
- Skapa förutsättningar för en profilering av Dalarna som föregångare i arbetet med energiintelligenta lösningar.
- Lyfta upp energifrågorna i ett miljö- och utvecklingsperspektiv.
- Genomföra uppföljning och andra insatser i anslutning till programmet.
- Samordna insatser som görs i de samverkande projekten.

Arbetsutskottets sammansättning:

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna* **Ordförande**

Håkan Sternberg, *Länsstyrelsen Dalarna* **Sekreterare**

Gävle-Dala Energikontor

Region Dalarna

Dala MaTs

Åke Persson, *ByggDialog Dalarna*

Anna Lindström, *Länsstyrelsen Dalarna*

Magnus Eriksson, *Länsstyrelsen Dalarna, miljömålssamordnare*

Referensgrupp – regionalt energinätverk

Referensgruppen, som utgör ett regionalt energinätverk, kallas till möten två till fyra gånger per år. I nätverket ingår representanter från berörda intressenter, bland annat företrädare för centrala och regionala myndigheter, näringsliv, industri, organisationer och föreningar. Målsättningen är att tillvarata länets samlade kompetens inom energiområdet.

Nätverkets roll:

- Verka som idébank och bollplank.
- Känna av nya influenser och utvecklingsriktningar runt om i regionen samt nationellt.
- Bidra med spetskompetens, erfarenheter och kontaktnät.
- Bidra till samverkan mellan insatser som görs av olika aktörer i länet

Nätverkets sammansättning 2009:

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenhet* **Ordförande**

Håkan Sternberg, *Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenhet* **Sekreterare**

Region Dalarna

Gävle-Dala Energikontor

Byggdialog Dalarna

Dalarnas Bildningsförbund

SSAB

Borlänge Energi

Stora Tunabyggen

DalaKraft

SkiStar AB

Företagarna

Högskolan Dalarna

Energirådgivare

Mora kommun

Energimyndigheten

LRF, Region Dalarna

Mellanskog, Region Nord

Skogsstyrelsen, Region Mitt

Dala Energiförening

Dalarnas Luftvårdsförbund

Villaägarna

Sveriges Byggindustrier

Stiftelsen Teknikdalen

Naturskyddsföreningen

Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenheten

Länsstyrelsen Dalarna plan- och beredskapsenhet

Länsstyrelsen Dalarna lantbruksenhet

Länsstyrelsen Dalarna näringslivsenhet

Länsstyrelsen Dalarna har dessutom en *intern energigrupp* för de tjänstemän som arbetar med frågor som har anknytning till energi- och klimatområdena.

Genomförande

Tyngdpunkten i verksamheten är att initiera och genomföra de åtgärder som redovisas i energiprogrammet, samt samverka och information.

Samordning av åtgärder

Huvuddelen av energiprogrammets genomförande av åtgärder sker inom ramen för pågående sektorsarbete och verksamheter hos berörda organisationer. En bild av samverkansstrukturen och medverkande parter ses nedan. Särskilt viktiga är de samverkande processerna, ByggDialog Dalarna, Dala-MaTs och Gävle-Dala Energikontors verksamhet:

Samverkan och Information

Att arrangera mötesplatser för dialog mellan olika parter är väsentligt för att få till stånd en ökad och fördjupad samverkan. Det senare är en förutsättning för att få igång flera åtgärder och initiativ på energiområdet. Samverkan sker via formella och informella möten, samtal och andra sammankomster främst mellan lokala och regionala aktörer. Men även samverkan med Energimyndigheten, Skogsstyrelsen, Boverket och Naturvårdsverket är väsentliga.

Informationen sprids framförallt via:

- **Webbplats:** Domänerna www.energiintelligent.se samt www.energiintelligent-dalarna.se används och är länkade till en gemensam hemsida på www.dalarna.se
- **Seminarier/workshops:** Bl.a. det årliga Energiseminariet
- **Nyhetsbrev:** I samarbete med Dala-MaTs och ByggDialog Dalarna

Uppföljning

Inom ramen för länsstyrelsens samlade miljömålsuppföljning kommer regionala och kommunala energibalanser (tillförsel/användning) samt indikatorer som belyser olika energiaspekter att redovisas fortlöpande. Miljömålsuppföljningen fokuseras på att följa upp energitillståndet i förhållande till beslutade regionala mål för energi.

Uppföljningen av EnergiIntelligent Dalarna inriktas på att belysa dels hur den regionala energisamverkan utvecklas och dels genomförandet av programmets 63 åtgärder och övriga aktiviteter. Den årliga uppföljningen och utvärderingen av resultaten i förhållande till beslutade mål och planer utgör ett viktigt underlag för utveckling av EnergiIntelligent Dalarnas verksamhet och därmed beslutsunderlag för styr- och samverkansgrupp. Men uppföljningen ska även stimulera hela Dalarnas energiarbete – genom att sprida resultat och erfarenheter från enskilda projekt och aktiviteter.

Målsättningen är att de olika delmomenten i energiuppföljningen på sikt ska resultera i ett samlat årligt ”energibokslut” för Dalarna.

Ekonomi

Länsstyrelsen ansvarar för det övergripande arbetet inom EnergiIntelligent Dalarna som koordinerar arbetet, arbetar med övergripande information och uppföljning av både program och länets energibalans. Dessutom ansvarar länsstyrelsen för genomförandet av vissa delprojekt, som Energitillsyn av företag.

Enskilda åtgärder ska i första hand både genomföras och finansieras inom ramen för de enskilda aktörernas ordinarie verksamheter. Men flera av de åtgärder som redovisas i energiprogrammet är av utvecklingskaraktär varför det behövs ekonomiskt stöd från till exempel Energimyndigheten, Naturvårdsverket och andra regionala/centrala parter för dess genomförande.

För att EnergiIntelligent Dalarna ska få den genomslagskraft som avses och uppnå de visioner och mål som beslutats i programmet behöver den övergripande budgeten förstärkas med ytterligare medel för bland annat delutredningar och förprojektering av åtgärder.